

DOI : 10.5281/zenodo.1038865

УДК 351.777:504.06

*Андронов В. А., д.т.н., проф., НУЦЗУ, м. Харків,
Горінова В. В., к.держ.упр., НУЦЗУ, м. Харків*

*Andronov V., Doctor of engineering, Prof., Prorector for research –
Head of research and development centre, Colonel of civil protection service,
National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv,
Horinova V., PhD in Public Administration, Senior Researcher, Department of
Research and Development Research Center, Lieutenant of the Civil Protection
Service National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

ПРОЦЕС ТА СИСТЕМА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПИТАННЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ШВЕЦІЇ

PROCESS AND SYSTEM OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF STATE ECOLOGICAL SAFETY OF SWEDEN

У статті висвітлено процес та система управління у сфері державної екологічної політики Швеції. Проаналізовано результати моніторингу на світовому рівні офіційних веб-сайтів організацій, які досліджують індекс екологічної активності країн. Детально розглянуто екологічні цілі та перспективи щодо їх досягнення.

Ключові слова: *екологічна політика, державне управління, екологічні цілі, моніторинг діяльності, індекс екологічної активності.*

The article describes the process and management system in the field of state ecological policy of Sweden. The results of monitoring at the world level of official web sites of organizations that study the index of ecological activity of the countries are analyzed. Ecological goals and prospects for their achievement are considered in detail.

Keywords: *ecological policy, state administration, ecological goals, monitoring activities, index of ecological activity.*

Постановка проблеми. Питання сьогодення щодо захисту та охорони природного навколишнього середовища стоять вкрай гостро у всьому світі. Не є винятком і така успішна країна Європи як Швеція. Дослідження стану довкілля має життєво важливе значення для формування екологічної політи-

ки Швеції як на національному так і на міжнародному рівнях. Екологічні проблеми є транскордонними і в багатьох випадках мають глобальні масштаби. В результаті усвідомлення того, що багато екологічних проблем можуть бути вирішені тільки шляхом співпраці між країнами, екологічна політика стає все більш міжнародною. Співпраця на регіональному і глобальному рівні, а також з окремими країнами на сьогодні вкрай необхідні, якщо Швеція хоче досягти намічених цілей якості навколишнього середовища.

Отже, систематизування в управлінні питаннями екологічної безпеки та співпраця Швеції на міжнародному рівні з метою вирішення транскордонних екологічних проблем приведе до екологічної стабільності у короткотерміновій строк реалізації поставлених цілей якості навколишнього природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері екологічної безпеки стають вельми актуальними, свідченням тому є велика кількість публікацій, підручників, монографій та дисертацій. Проблема екологічної безпеки Швеції є предметом дослідження вчених різних наукових напрямків: філософії, історії, соціології, політології, права та ін. Але дослідження екологічного стану країни та державне управління у даній сфері науковці О. Васюта, А. Гальчинський, М. Долішній, А. Філіпенко, Є. Хлобистов, В. Шевчук та інші розглядають тільки поверхово, або в якості порівняння показників екологічного стану на міжнародному рівні.

Постановка завдання. Метою даної статті є висвітлення процесу та системи управління у сфері державної екологічної політики Швеції.

Виклад основного матеріалу. Швеція одна з перших країн, де діє активна протидія щодо виснаження природних ресурсів. Саме шведами була ініційована перша конференція ООН з питань захисту навколишнього середовища, яка відбулась в 1972 році в Стокгольмі.

Найважливішими для Швеції міжнародними договорами з охорони навколишнього середовища є Гельсінкська Конвенція і Осло-Паризька Конвенція, які спрямовані на захист оточуючих країн морів. З ініціативи Швеції також була прийнята й Стокгольмська конвенція щодо припинення виробництва і використання деяких особливо небезпечних хімічних речовин [1; 2].

Приєднання до країн ЄС спричинило зміни в екологічній політиці Швеції. З одного боку, довелося відмовитися від деяких зі своїх найбільш жорстких стандартів, з іншого боку, в рамках ЄС збільшилися можливості впливу на країни, чиї викиди безпосередньо загрожують Швеції. Крім того, ЄС має більшу вагу, ніж окремі держави, в переговорах щодо укладення глобальних конвенцій з охорони природного навколишнього середовища.

Ще Швеція бере участь й в екологічних організаціях і фондах таких, як:

– Глобальний екологічний фонд (найбільше джерело фінансування проектів, націлених на охорону навколишнього середовища в масштабі всієї планети);

– Північний фонд екологічного розвитку (заснований для пільгового фінансування найбільш ефективних природоохоронних проектів, сприяє реалізації проектів, виконання яких в наявних умовах неможливо або затримується);

– Вуглецевий фонд Балтійського регіону (надає фінансову підтримку інвестиційним проектам шляхом закупівлі вуглецевих квот);

– Північна екологічна фінансова корпорація (надає фінансову підтримку різним екологічно важливим проектам, головним чином, в країнах Центральної та Східної Європи, включаючи Білорусь і Україну);

– Римський клуб (організація, яка внесла значний вклад у вивчення перспектив розвитку біосфери та ідею гармонізації відносин людини і природи).

У квітні 1999 року Шведським риксдагом було прийнято 16 цілей якості навколишнього природного середовища, таких як:

1. Зменшення впливу на клімат (рамкова конвенція ООН зі зміни клімату забезпечує стабілізацію концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, який гарантує, що людська активність не завдає шкідливого впливу на кліматичну систему).

2. Чисте повітря (повітря має бути чистим настільки, щоб не представляти ризику для здоров'я людини, тварин, рослин або культурної спадщини).

3. Тільки природне окислення (ефекти відкладень і використання земель не повинно перевищувати рівні, які можуть негативно позначитися на якості ґрунту або води).

4. Нетоксичне довкілля (присутність в навколишньому середовищі субстанцій, які були вироблені або витягнуті в процесі антропогенної діяльності не повинні загрожувати здоров'ю людини або біологічній множинності. Відсоток сторонніх субстанцій має дорівнювати нулю, а його вплив на здоров'я людини і екосистеми бути незначним).

5. Захисний озоновий шар (озоновий шар повинен поповнюватися, щоб він зміг і надалі забезпечити захист від шкідливої UV радіації).

6. Навколишнє середовище з безпечної радіацією (людське здоров'я та біологічне різноманіття повинні бути захищені від шкідливого впливу радіації).

7. Нульова евтрофікація (рівень нутрієнтів у ґрунті і воді повинен бути таким, щоб він не впливав негативно на здоров'я людини, навколишнє середовище та різноманітні можливості використання земель і води).

8. Чисті озера і річки (озера і водотоки повинні бути придатні та екологічно безпечні для різноманітності різних видів їх мешканців і рослинності).

9. Підземні води високої якості (підземні води повинні забезпечувати безпечну і стійку поставку питної води та сприяти життєздатності навколишньому середовищу для флори і фауни в озерах і водотоках).

10. Збалансоване морське середовище, квітучі узбережжя і архіпелаги (узбережжя і архіпелаги повинні характеризуватися високим ступенем біологічного різноманіття, багатими рекреаційними територіями, природними і

культурними ресурсами. Виробництво з використанням морських ресурсів, рекреація або інше використання морів, узбережжя і архіпелагів має бути сумісним з принципами сталого розвитку. Особливо цінні території повинні бути захищені від зазіхання та іншого впливу).

11. Здорові заболочені землі (еко- і водозберігаюча функція заболоченої землі на територіях повинна бути підтримана, а цінні болота збережені для майбутнього).

12. Живі ліси (цінність лісів і лісових масивів повинна бути збережена для біологічної продуктивності, а біорізноманіття та території рекреації – захищені).

13. Різноманітність природних ландшафтів (цінність фермерських господарств та сільськогосподарських територій повинна бути захищена для біологічної продуктивності та виробництва їжі).

14. Величний гірський пейзаж (незайманий характер гірських територій повинен бути в значній мірі збережений щодо біорізноманіття, рекреаційної цінності природних і культурних ресурсів. Активність людини в гірській області повинна берегти ці цінності і спадщину дотримуючись ідеї сталого розвитку. Особливо унікальні території повинні бути захищені від зазіхання та іншого впливу).

15. Сприятливе антропогенне середовище (у містах, селищах та інших поселеннях повинне забезпечуватись сприятливе, здорове середовище проживання, що у свою чергу сприяє гідному регіональному і глобальному стану навколишнього середовища. Природні та культурні цінності повинні перебувати під охороною держави. Будівлі та конструкції в сфері побутового обслуговування населення повинні бути сконструйовані відповідно до екологічних принципів і таким чином, щоб просувати стійкий менеджмент земель, води та інших ресурсів).

16. Багате різноманіття флори і фауни (біорізноманіття має бути збережене для вигідного та сталого використання майбутніми поколіннями. Середовище проживання, екосистеми і їх функції та процеси повинні знаходитися під охороною держави. При цьому, населення повинно мати доступ до сприятливого природного та культурного середовища) [3].

За деякі окремі екологічні цілі відповідає Шведське агентство з охорони навколишнього середовища, яке координує діяльність, надає інформацію та використовує оцінки економічного впливу в межах системи екологічних цілей.

Узагальнюючи вищезазначені цільові показники екологічної стабільності Швеції, активну участь у багатьох екологічних організаціях та велику кількість прийнятих конвенцій у сфері екологічної безпеки, можна зазначити, що державними органами цієї країни охоплені майже усі проблемні питання щодо підтримки екологічної стабільності та спостерігається високий рівень екологічної ефективності в порівнянні з іншими країнами світу.

І все це підтверджується результатами глобального дослідження країн світу за рівнем екологічної ефективності в 2016 році (The Environmental

Performance Index 2016), яке щороку опубліковуються Центром екологічної політики і права при Єльському університеті (Yale Center for Environmental Law and Policy) [4].

Дослідження екологічної ефективності вимірює досягнення країни з точки зору стану екологічної безпеки та управління природними ресурсами на основі 22 показників в 10 категоріях, які відображають різні аспекти стану навколишнього природного середовища та життєздатності її екологічних систем, збереження біологічного різноманіття, протидію зміні клімату, стан здоров'я населення, практику економічної діяльності і ступінь її навантаження на навколишнє середовище, а також ефективність державної політики в області екологічної безпеки. У 2016 році дослідження і супроводжуючий його рейтинг охоплюють 180 країн світу. Цього року світовим лідером за рівнем екологічної ефективності стала Фінляндія, а от Швеція увійшла у першу десятку лідерів (Табл. 1) [4].

Таблиця 1

**Рейтинг країн світу за індексом екологічної ефективності в 2016 році
Yale Center for Environmental Law and Policy: The Environmental
Performance Index 2016**

Рейтинг	Країна	Індекс
1	Фінляндія	90,68
2	Ісландія	90,51
3	Швеція	90,43
4	Данія	89,21
5	Словенія	88,98
6	Іспанія	88,91
7	Португалія	88,63
8	Естонія	88,59
9	Мальта	88,48
10	Франція	88,20

Згідно даних рейтингу органи державного управління Швеції дуже багато уваги приділяють екологічній стабільності країни. Третє місце Швеції серед 180 країн є показником активної участі у сфері екологічної безпеки як на державному, так і на світовому рівнях.

Висновки. Швеція прагне передати наступному поколінню суспільство, в якому основні проблеми навколишнього середовища будуть вже вирішені. Щодо досягнення цього поставлена головна мета, яка включає в себе 16 цільових показників якості навколишнього середовища, які повинні бути досягнуті до 2020 року. Вони охоплюють якість і стан навколишнього довища Швеції, які повинні бути постійними протягом тривалого терміну. Отже, це закликає до амбітної екологічної політики в Швеції, в межах ЄС і в

міжнародних контекстах в процесі досягнення головної мети держави у сфері екологічної безпеки. Досягнення цілей якості навколишнього природного середовища вимагає участі з тісним взаємозв'язком як державних установ, так і неурядових та інші організацій, компанії, адміністративних порад, муніципалітетів, приватних осіб, уряду і риксдагу. Що й спостерігається у Швеції і може виступити прикладом багатьом країнам в світі задля налагодження та спрощення міжнародної діяльності в процесі проведення ефективної державної екологічної політики.

References

1. "Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area." *HELCOM (Baltic Marine Environment Protection Commission - Helsinki Commission)*, Web. Sept. 2017. <helcom.fi/Recommendations/Rec>.
2. "United Nations Conference on the Human Environment." *UNGO*, Web. Sept. 2017. <<http://un-documents.net/aconf>>.
3. "The Swedish Riksdag adopted 16 goals for the quality of the environment." Web. Sept. 2017. <[http:// P/Boberg/Sweedishi/goals/for/climate](http://P/Boberg/Sweedishi/goals/for/climate)>.
4. "Yale Center for Environmental Law and Policy: The Environmental Performance Index 2016." *Yale University*, Web. Sept. 2017. <http://archive.epi.yale.edu/files/2016_epi_report>.

DOI : 10.5281/zenodo.1038910

УДК 351.82:620.92

Більовський М. О., аспірант, НУЦЗУ, м. Харків

*Bilovskyi M., PhD student,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

MECHANISMS FOR REALIZATION OF THE STATE POLICY OF ENERGY EFFICIENCY AND ENERGY SAVING IN DIFFERENT COUNTRIES OF THE WORLD

Розглянуто особливості та напрямки реалізації державної політики ефективності та енергозбереження в різних країнах світу. Надано пропозиції що-